

Asia: VN/14511/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa

Vastaako mielestänne hallituksen esityksessä ehdotettu työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa työelämän ja monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden tarpeisiin?

Osittain

Mahdollisuus perusteluihin:

Pidämme yhdistelmävakuutuksen käyttöönottoa lähtökohtaisesti tärkeänä ja perusteltuna uudistuksena vastauksena työelämän rakenteellisiin muutoksiin. Luovilla ja tietointensiivisillä aloilla, kuten muotoilussa, työllistyminen ei jakaudu selkeästi palkkatyöhön tai yrittäjyyteen, vaan suuri osa alan toimijoista yhdistää erilaisia työnteon muotoja samanaikaisesti tai vuorotellen. Tästä näkökulmasta yhdistelmävakuutus vastaa aidosti monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden tarpeisiin.

Uudistuksen keskeinen vahvuus on se, että se mahdollistaa palkka- ja yrittäjätöiden vakuuttamisen rinnakkain tai peräkkäin. Nykytilanteessa vakuuttaminen on ollut mahdollista vain yhdessä roolissa kerrallaan, mikä on jättänyt huomioimatta osan ansioista ja johtanut siihen, ettei työssäoloehto ole täyttynyt, vaikka henkilö olisi tosiasiallisesti ollut aktiivisesti työmarkkinoilla. Yhdistelmävakuutus voi siten parantaa merkittävästi monien muotoilijoiden pääsyä ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin.

Samalla on kuitenkin tunnistettava useita merkittäviä haasteita. Kyseessä on monimutkaiseen työttömyysturvajärjestelmään kohdistuva uudistus, jonka toteuttaminen tavalla, joka kattavasti huomioi kaikki monimuotoisesti työllistyvien tilanteet, on erittäin vaativaa. On olemassa riski, että järjestelmä jää käytännössä vaikeaselkoiseksi ja osin ennakoimattomaksi käyttäjilleen.

Erittäin huolena pidämme vakuutuksen mahdollisesti korkeaa hintaa, joka voi muodostua esteeksi etenkin niille muotoilijoille, joiden tulot painottuvat yrittäjätöimintaan ja joiden tulotaso vaihtelee

voimakkaasti. Mikäli vakuuttaminen muodostuu liian kalliiksi suhteessa saatavaan turvaan, uudistuksen tavoiteltu vaikuttavuus jää rajalliseksi.

Lisäksi korostamme työvoimaviranomaisten tulkintakäytäntöjen merkitystä. Jotta yhdistelmävakuutus toimisi käytännössä tarkoituksenmukaisesti, tulee sivutoimisen ja päätoimisen yrittäjyyden arviointia koskevia tulkintoja kehittää johdonmukaisemmiksi ja paremmin nykymuotoista työntekoa vastaaviksi. Luovilla aloilla työ on usein projektiluonteista ja epäsäännöllistä, eikä perinteinen jaottelu pää- ja sivutoimisuuteen aina kuvaa todellista työtilannetta.

Tuomme esiin myös riskin siitä, että kaikille ryhmille uudistus ei välttämättä paranna turvaa. Esimerkiksi apurahansaajien kohdalla ansiosidonnainen työttömyysturva voi joissakin tilanteissa heikentyä, mikäli etuuden perusteena oleva tulo määräytyisi aiempaa matalamman apurahatulon mukaan eikä ennen apurahakautta saadun palkkatulon perusteella.

Yhteenvedon katsomme, että ehdotettu malli on askel oikeaan suuntaan ja sillä on potentiaalia parantaa monimuotoisesti työllistyvien muotoilijoiden sosiaaliturvaa. Samalla sen toimivuus edellyttää huolellista jatkovalmistelua sekä myöhempää arviointia erityisesti vakuutuksen kustannusten, tulkintakäytäntöjen sekä erilaisten tulonmuodostustilanteiden oikeudenmukaisen huomioimisen osalta.

Yhdistelmävakuutuksen kohderyhmä ja arvio yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä Yhdistelmävakuutuksen tavoitteena on mahdollistaa monimuotoisesti työllistyville usean työllistymisen tavan yhtäaikainen vakuuttaminen työttömyysvakuutusjärjestelmässä.

Yhdistelmävakuutuksessa voisi vakuuttaa palkkatyötä, yritystoimintaa sen muodosta riippumatta, perhehoitajana toimimista ja työskentelyapurahalla työllistymistä.

Yrittäjänä itsensä voisi vakuuttaa maatalousyrittäjät, itsensä työllistäjät ja yksinyrittäjät sekä työnantajayrittäjät. Sillä, missä oikeudellisessa muodossa yritystoimintaa harjoitetaan, ei olisi merkitystä. Yhdistelmävakuutus kattaisikin esimerkiksi osakeyhtiömuodossa, avoimessa yhtiössä, kommandiittiyhtiössä ja toiminimellä toimimisen. Tämä vastaisi nykyistä yrittäjän työttömyysvakuutusta.

Edellytys olisi, että työllistyminen on monimuotoista. Monimuotoisuus, eli esimerkiksi palkkatyön ja yksinyrittäjyyden yhdistäminen, voisi olla rinnakkaista. Tämä tarkoittaa, että kumpaakin tulonlähdeä syntyy samoina kalenterikuukausina. Monimuotoisuus voisi muodostua myös kausista. Tämä tarkoittaa, että joinakin kuukausina voisi muodostua vain toisen tulonlähteen mukaista vakuutetun tulon saantia.

Yhdistelmävakuutuksen hankkiminen tulisi arvion mukaan mahdolliseksi noin 110 000 monimuotoisesti työllistyvälle henkilölle. Tästä joukosta enintään noin 14 000 henkilölle syntyisi yhdistelmävakuutuksen myötä mahdollisuus täyttää työssäoloehto ja siirtyä perusturvalta ansioturvan piiriin. Lopuille noin 96 000 henkilölle, jotka jo nyt kerryttävät tai voisivat kerryttää työttömyyskassan jäsenenä palkansaajan tai yrittäjän työssäoloehto, yhdistelmävakuutus tarjoaisi mahdollisuuden vakuuttaa nykyistä suuremman osuuden tuloista, ja osan kohdalla muutos voisi kannustaa työttömyyskassassa vakuuttautumiseen.

Yhdistelmävakuutuksen ottaminen olisi monimuotoisesti työllistyville vapaaehtoista. Tästä seuraa, että yhdistelmävakuutus vaikuttaisi tosiasiaassa yllä kuvattua pienempään joukkoon ihmisiä.

Arviota yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiristä on avattu hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1 sekä luonnoksen liitteessä.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiriä:

Pidämme esityksessä esitettyä yhdistelmävakuutuksen henkilöpiirin määrittelyä lähtökohtaisesti kattavana ja hyvin työelämän muutoksia heijastavana. Muotoilualalla työllistyminen on tyypillisesti monimuotoista: sama henkilö voi toimia rinnakkain tai vuorotellen palkansaajana, yksityrittäjänä, apurahansaajana sekä erilaisissa projektiluonteisissa toimeksiannoissa. On siten perusteltua, että vakuutus kattaa laajasti eri työllistymisen muodot niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta.

Arvio yhdistelmävakuutuksen potentiaalisesta henkilöpiiristä vaikuttaa suuntaa-antavasti uskottavalta. Samalla on kuitenkin tärkeää huomata, että vakuutuksen vapaaehtoisuus sekä erityisesti sen hinnoittelu tulevat käytännössä määrittämään sen todellisen käyttäjäjoukon. Mikäli vakuutuksen kustannustaso muodostuu korkeaksi, merkittävä osa kohderyhmästä saattaa jäädä sen ulkopuolelle.

Kiinnitämme erityistä huomiota työskentelyapurahaa saavien asemaan, joka on muotoilualalla keskeinen. Esityksen perusteella ei ole yksiselitteistä, parantaako vai heikentääkö uudistus apurahansaajien työttömyysturvaa. On olemassa merkittävä riski, että esitetyt muutokset keskimäärin heikentävät heidän asemaansa. Erityisesti huolta herättää se, että apurahakausi ei jatkossa pidentäisi työssäoloehdon tarkastelujaksoa ja että apuraha otettaisiin huomioon päivärahan sovittelussa myös niissä tilanteissa, joissa apurahaa ei ole vakuutettu. Tämä merkitsisi heikennystä nykytilaan verrattuna.

Mikäli yhdistelmävakuutuksen alkuvaiheen kustannukset muodostuvat korkeiksi, tulisi harkita vaiheistettua käyttöönottoa tai kohderyhmän rajaamista esimerkiksi siten, että apurahansaajat otetaan mukaan vasta myöhemmässä vaiheessa. Tämä voisi parantaa vakuutuksen houkuttelevuutta ja saavutettavuutta erityisesti niille ryhmille, joille se on ensisijaisesti tarkoitettu.

Yhteenvedona katsomme, että henkilöpiirin määrittely on pääosin onnistunut ja vastaa muotoilualan todellisuutta, mutta apurahansaajien asemaan sekä vakuutuksen käytännön saavutettavuuteen liittyvät kysymykset edellyttävät vielä jatkovalmistelua, jotta uudistus toteuttaa tavoitteensa oikeudenmukaisesti eri ryhmien näkökulmasta.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuus vakuutetulle Suomessa ansioperusteisen työttömyysvakuutuksen edellytyksenä on, että henkilö kuuluu työttömyyskassaan. Kuten palkansaajalla ja yrittäjällä, myös monimuotoisesti työllistyvällä työttömyyskassajäsenyys yhdistelmävakuutettuna olisi vapaaehtoista, ja yhdistelmävakuutetuksi pitäisi itse hakea joko työttömyyskassaan liittyttäessä taikka jäsenyyden aikana. Vapaaehtoisuus koskisi myös sitä, vakuuttaako henkilö kaikki monimuotoisen työllistymisensä tulot vai vain osan niistä. Työttömyyskassan jäseneksi voisi jatkossakin liittyä ja jäsenenä ollessa vakuuttaa itsensä

esimerkiksi vain palkansaajana, vaikka henkilöllä olisi myös muuta, yhdistelmävakuutuksessa huomioitavaa tuloa kuten esimerkiksi yritystoiminnasta muodostuvaa vakuutustuloa.

Yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta on kuvattu muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvuissa 4.1.2 ja 4.1.4.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta:

Kannatamme vakuutuksen vapaaehtoisuutta.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehtoesityksessä ehdotetaan, että yhdistelmävakuutetun, monimuotoisesti työllistyvän työttömyyskassan jäsenen ansiopäiväraha voisi jatkossa perustua palkkatyöstä saatavan tulon ja yrittäjän vakuutustulon yhdistelmään (yhdistelmävakuutetun työssäoloehto). Lisäksi yhdistelmävakuutetun työssäoloehdossa voitaisiin huomioida perhehoitajan samaa hoitopalkkio ja työskentelyapuraha.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto kerryttäisi jokainen sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana yhteenlaskettu, huomioitava tulo olisi 930 euroa tai enemmän (vuoden 2025 tasossa). Tulorajaa tarkistettaisiin kuten palkansaaajan työssäoloehdon tulorajaa tarkistetaan. Työssäoloehto täytyisi, kun 28 kuukauden tarkastelujaksolla on koossa yhteensä 12 työssäoloehto kerryttävää kuukautta. Tarkastelujaksoa voitaisiin pidentää esimerkiksi päätoimisen opiskelun, työkyvyttömyyden ja perhevapaan perusteella, kuitenkin enintään seitsemällä vuodella. Yhdistelmävakuutetun ansiopäiväraha perustuisi työssäoloehdossa huomioituihin vakuutettuihin tuloihin.

Yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.2.

Kommenttinne yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdosta:

Pidämme yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto lähtökohtaisesti perusteltuna ja rakenteeltaan selkeänä ratkaisuna monimuotoisesti työllistyvien tilanteisiin. On myönteistä, että työssäoloehto voi kertyä eri tulonlähteiden yhdistelmästä ja että järjestelmässä ei ole luotu täysin erillistä ja poikkeavaa työssäoloehdon kestoa. Tämä tukee järjestelmän ymmärrettävyyttä ja vertailtavuutta nykyisiin ehtoihin.

Muotoilualalla tyypillinen tulonmuodostus koostuu useista rinnakkaisista ja ajallisesti vaihtelevista tulonlähteistä, kuten palkkatyöstä, toimeksiannoista, yrittäjätuloista ja apurahoista. Tästä näkökulmasta esitetty malli, jossa kuukausikohtainen tuloraja (930 euroa) ratkaisee työssäoloehdon kertymisen, on kannatettava. Se tunnistaa paremmin todellisen työmarkkinaosallistumisen kuin nykyiset erilliset vakuutusmallit.

Samalla kiinnitämme huomiota useisiin keskeisiin toimivuuteen liittyviin kysymyksiin.

Ensinnäkin väärin vakuuttautumisen riski säilyy uudistuksesta huolimatta. Monimuotoisesti työllistyvän henkilön voi olla vaikea ennakoida tulonmuodostuksensa rakennetta 12 kuukauden ajanjaksolla ja siten valita itselleen oikea vakuutusmuoto. Tämän riskin minimoimiseksi on välttämätöntä varmistaa riittävä jälkisuoja sekä vakuutuslajien muutostilanteissa että tilanteissa, joissa työssäoloehto ei täyty odotetulla tavalla. Henkilön ei tulisi menettää oikeuttaan ansioturvaan

pelkästään sen vuoksi, että hän on vakuuttanut itsensä olosuhteisiin nähden epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Toiseksi korostamme, että työssäoloehdon täyttymisen lisäksi työttömyysturvaan vaikuttavat keskeisesti myös työvoimapoliittiset edellytykset. Erityisesti muotoilualalla rajanveto päätoimisen ja sivutoimisen yrittäjyyden välillä on usein tulkinnanvarainen. Päätoimiseksi katsottava yrittäjyys tai omassa työssä työllistyminen estää etuuden saamisen, mikä voi käytännössä rajata yhdistelmävakuutuksen hyötyjä. On tärkeää, että näitä tulkintoja kehitetään samanaikaisesti vastaamaan paremmin monimuotoisen työn todellisuutta, jotta työssäoloehdon kerryttäminen johtaa myös tosiasialliseen etuusoikeuteen.

Kolmanneksi pidämme tärkeänä, että jäsenyyttä ja vakuutusta koskevat ehdot ovat selkeitä ja yhdenmukaisia eri vakuutusmuotojen välillä. Jäsenyysehdon ei tulisi muodostua vakuutuskohtaiseksi siten, että vakuutusmuodon vaihtaminen katkaisee kertyneen oikeuden tai johtaa epäselvyyksiin etuusoikeuden säilymisestä. Tämä on erityisen tärkeää aloilla, joilla siirtymät palkkatyön, yrittäjyyden ja apurahatyöskentelyn välillä ovat yleisiä.

Lisäksi katsomme, että työssäoloehdon kertymistä ja vakuutustuloa koskevien sääntöjen tulisi mahdollisimman hyvin vastata todellista tulonvaihtelua. Muotoilijoiden tulot voivat vaihdella merkittävästi kuukausittain, ja siksi vakuutustulon joustava päivittäminen olisi perusteltua. Liian jäykät muutosehdot voivat johtaa tilanteisiin, joissa vakuutustulo ei vastaa todellista ansiotilannetta, mikä heikentää järjestelmän oikeudenmukaisuutta.

Yhteenvedona katsomme, että ehdotettu työssäoloehto on oikeansuuntainen ja paremmin monimuotoista työllistymistä huomioiva kuin nykyiset mallit. Sen toimivuus edellyttää kuitenkin, että järjestelmään sisällytetään riittävät turvamekanismit väärin vakuuttautumisen varalle, työvoimapoliittiset tulkinnat päivitetään vastaamaan nykymuotoista työntekoa sekä jäsenyyttä ja vakuutustuloa koskevat säännökset tehdään riittävän selkeiksi ja joustaviksi.

Vaikutukset omaishoitajiin Esityksen valmistelun aikana arvioitiin mahdollisuutta vakuuttaa omaishoitajan palkkio työttömyyden varalle vastaavasti kuin perhehoitajan hoitopalkkio. Vakuuttamismahdollisuuden arvioitiin pääasiassa heikentävän omaishoitajien tilannetta. Tämän vuoksi esityksessä ei ehdoteta, että omaishoitajana toimimisen voisi vakuuttaa työttömyyden varalle. Tämä tarkoittaa sitä, että omaishoitajien osalta tilanne säilyisi samana kuin nykyään.

Jos omaishoitajan palkkio huomioitaisiin yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdossa, omaishoito ei enää olisi hyväksyttävä syy työssäoloehdon tarkastelujakson pidentämiselle kuten nykyisin. Lisäksi, jos omaishoitajan hoitopalkkio huomioitaisiin työssäoloehdon kertymisessä ja ansiopäivärahan perusteeksi huomioitavassa tulossa, ne huomioitaisiin myös työttömyysetuuden sovittelussa. Esimerkiksi omaishoidon tuen hoitopalkkion vähimmäismäärä pienentäisi maksettavan päivärahan määrää noin 12,31 euroa päivässä, eli noin 265 euroa kuukaudessa. Tätä korkeampi palkkio pienentäisi päivärahan tasoa vielä

enemmän.

Omaishoitajien osalta nykytilaa kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 2.8.2.2 ja muutoin vaihtoehtoisten toteuttamistapojen osalta luvun 5.1.2 alaluvuissa.

Kommenttinne siitä, että omaishoidon hoitopalkkiota ei voisi vakuuttaa yhdistelmävakuutuksessa:

Esitys on perusteltu.

Ansiopäivärahan rahoitusYhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan rahoituksessa etuuden ansio-osaan kohdistuisi palkansaajien ja työnantajien vakuutusmaksun tuottoa siltä osin kuin ansio-osa perustuu palkkatuloon. Yrittäjän vakuutustuloon, työskentelyapurahaan tai perhehoitajan hoitopalkkioon perustuva yhdistelmävakuutetun ansio-osa rahoitettaisiin kokonaisuudessaan työttömyyskassan jäsenmaksulla. Yhdistelmävakuutukseen perustuvan ansiopäivärahan perusosa rahoitettaisiin palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahaa vastaavalla tavalla valtion ja päivärahan saajan kotikunnan rahoitusosuudella.

Pelkkään perhehoitajan hoitopalkkioon ja työskentelyapurahaan perustuvan ansiopäivärahan ansio-osa rahoitettaisiin työttömyyskassan jäsenmaksulla.

Palkansaajan ja yrittäjän ansiopäivärahan rahoitukseen ei esitetä muutoksia.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen ansiopäivärahan rahoituksesta:

Pidämme esitettyä rahoitusmallia lähtökohtaisesti perusteltuna, koska se nojaa nykyisiin työttömyysturvan rahoitusperiaatteisiin ja säilyttää palkansaaja- ja yrittäjätulojen osalta vakiintuneen vastuunjaon. Tämä lisää järjestelmän ymmärrettävyyttä ja ennakoitavuutta myös muotoilualalla toimiville.

Keskeinen huolemme liittyy yhdistelmävakuutuksen kustannustasoon. Mikäli merkittävä osa ansio-osan rahoituksesta jää työttömyyskassojen jäsenmaksujen varaan, voi tämä nostaa vakuutuksen hintaa erityisesti niille, joiden tulot koostuvat yrittäjätuloista ja apurahoista. Muotoilualalla tämä voi heikentää vakuutuksen saavutettavuutta ja johtaa siihen, että vakuutukseen hakeutuvien määrä jää vähäiseksi.

Eryistä huomiota tulee kiinnittää apurahansaajien vaikutukseen rahoitusmallissa. Heidän keskimääräistä korkeampi työttömyysriskinsä voi nostaa jäsenmaksuja ja johtaa haitalliseen valikoitumiseen, jossa matalamman riskin ryhmät jättäytyvät vakuutuksen ulkopuolelle. Tämä voi heikentää koko järjestelmän toimivuutta erityisesti alkuvaiheessa.

Katsomme, että yhdistelmävakuutuksen onnistumisen kannalta on tärkeää harkita keinoja kustannusten tasaamiseksi. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi tasoitusrahastojen kerryttämisen riittävän pitkä siirtymäaika tai vaiheistettu käyttöönotto, jossa apurahansaajat otetaan mukaan vasta myöhemmässä vaiheessa.

Yhteenvedona pidämme rahoitusmallin perusratkaisua oikeansuuntaisena, mutta korostamme, että vakuutuksen hinnoittelun kohtuullisuus on ratkaisevaa sen toimivuudelle. Mikäli kustannukset

muodostuvat liian korkeiksi, uudistuksen tavoitteet monimuotoisesti työllistyvien, kuten muotoilijoiden, sosiaaliturvan parantamisesta voivat jäädä toteutumatta.

Muut ansiopäivärahan rahoitusta koskevat ehdotukset Työttömyyskassalla, joka järjestäisi sekä palkansaajan että yrittäjän ansioturva, tai joka järjestäisi jäsenilleen yhdistelmävakuutusta, tulisi olla palkkatuloon ja yrittäjätuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien etuuskassien rahoitusta varten erilliset jäsenmaksut ja erilliset tasoitusrahastot.

Työttömyyskassan tulisi erottaa palkkatuloon ja yritystuloon (mukaan lukien perhehoitajan hoitopalkkio ja työskentelyapuraha) perustuvien ansio-osan tai sen osien rahoituslähteet toisistaan jäsenmaksussa, tilinpäätöksessä ja tasoitusrahaston tasolla noudattaen, mitä laissa säädetään palkansaajan ansiopäivärahan tai yrittäjän ansiopäivärahan järjestämisestä. Tämä koskisi myös sijoitustoimintaa.

Rahoitukseen liittyviä ehdotuksia kuvataan hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.5.

Kommenttinne ehdotukseen rahoituksen erillisyydestä:

Palkansaajien ja yrittäjien turvan rahoitus tulisi jatkossakin pitää erillään toisistaan. Lisäksi olisi perusteltua arvioida, voisiko yrittäjien turvan järjestäminen keskittää Yrittäjäkassaan, jolla on jo valmiiksi kerrytetty tasoitusrahasto eikä siten tarvetta aloittaa sen kerryttämistä alusta. Tämä voisi vähentää muiden kassojen tarvetta rakentaa erikseen yrittäjävakuuttamisen järjestelmiä.

Eryteisesti pienempien palkansaajakassojen osalta, joilla ei välttämättä ole riittäviä hallinnollisia tai taloudellisia resursseja laajentaa toimintaansa yhdistelmävakuutukseen, tulisi harkita mallia, jossa Yrittäjäkassa voisi hoitaa yhdistelmävakuuttamisen näiden kassojen jäsenten puolesta.

Vaikka esityksessä ei suoraan säädetä immateriaalioikeuksista, sillä on epäsuoria vaikutuksia muotoilijoihin ja muihin luovan alan toimijoihin, joiden ansainta perustuu usein tekijänoikeuksiin ja muihin IPR-tuloihin, kuten lisenssi- ja rojaltiluoihin. Näiden tulojen luonne poikkeaa perinteisestä palkka- ja toimeksiantoperusteisesta ansainnasta muun muassa epäsäännöllisyyden ja pitkän kertymisajan osalta. Pidämme tärkeänä, että vakuutustuloa ja työssäolohtoa koskevat säännökset sekä niitä koskevat tulkintakäytännöt huomioivat riittävästi IPR-pohjaisten tulojen erityispiirteet, jotta ne eivät väärin tulonmuodostusta eivätkä heikennä luovalla alalla toimivien mahdollisuuksia kerryttää oikeudenmukaista ja tarkoituksenmukaista työttömyysturva.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen tai sulkeminen Työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää jäsenilleen yhdistelmävakuutuksen tai työttömyyskassa, joka on päättänyt järjestää sekä palkansaajan että yrittäjän työttömyysvakuutusta varalle, voisi myös luopua jonkin vakuutuslajin järjestämisestä. Tämä edellyttäisi kassan kokouksen päätöstä kassan sääntöjen muuttamisesta. Järjestämisestä luopumisessa olisi kaksi pääasiallista toimintatapaa.

Työttömyyskassa voisi ensinnäkin kassan kokouksen päätöksellä sulkea vakuutuskannan. Tämä tarkoittaisi, että esimerkiksi palkansaajia ja yhdistelmävakuutettuja vakuuttava työttömyyskassa voisi sulkea yhdistelmävakuutuksen niin, että se ei enää vakuuttaisi uusia monimuotoisesti työllistyviä jäseniä yhdistelmävakuutettuina. Jo yhdistelmävakuutettujen jäsenten jäsenyys ja siihen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet jatkuisivat. Yhdistelmävakuutukseen perustuvaa ansiopäivärahaa maksettaisiin siihen

saakka, mihin jäsenmaksutuotto ja tasoitusrahaston varat riittävät.

Toiseksi työttömyyskassa voisi luovuttaa vakuutuskannan toiselle työttömyyskassalle. Kyse olisi työttömyyskassan toiminnan osan luovuttamisesta, ja menettely poikkeaisi nykytilasta, jossa työttömyyskassa voi kokonaisuudessaan sulautua toiseen työttömyyskassaan. Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen edellyttäisi luovuttavan työttömyyskassan ja vastaanottavan työttömyyskassan kassan kokouksen myönteistä päätöstä ja Finanssivalvonnan hyväksyntää.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttamista ja sulkemista kuvataan muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.4.

Kommenttinne ehdotukseen vakuutuskannan luovuttamisesta ja sulkemisesta:

-

Työttömyyskassajaon purkaminen Nykytilassa työttömyyskassa voi vakuuttaa joko vain palkansaajia tai vain yrittäjiä. Esityksessä ehdotetaan, että tästä jaosta luovuttaisiin. Jatkossa työttömyyskassa voisi vakuuttaa joko vain palkansaajia tai vain yrittäjiä taikka sekä palkansaajia että yrittäjiä. Lisäksi työttömyyskassa voisi vakuuttaa monimuotoisesti työllistyviä eli yhdistelmävakuutettuja, jos se päättää mahdollistaa tämän säännöissään.

Siitä, keitä työttömyyskassa vakuuttaa, päätettäisiin kassan säännöissä, joiden muuttamisesta tai muuttamatta jättämisestä päätetään työttömyyskassan kassan kokouksessa. Muutoksella ei olisi vaikutusta siihen, ketä pidetään palkansaajana tai yrittäjänä, eikä palkansaajan ja yrittäjän työssäoloehtoita tai ansiopäivärahan rahoitusta esitetä muutettavaksi.

Jaon purkamista vain palkansaajia tai vain yrittäjiä vakuuttaviin kassoihin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.1 alaluvuissa sekä vaihtoehtoisissa toteuttamistavoissa luvussa 5.1.5.3.

Kommenttinne työttömyyskassajaon purkamisesta:

-

Taloudelliset vaikutukset Valtiovarainministeriön tekemän mallinnuksen mukaan yhdistelmävakuutuksen piiriin hakeutuisi vakuutuksen käynnistämävaiheessa noin 30 000 henkilöä, mikä nostaa maksettujen työttömyysetuuksien määrää staattisesti vuositasolla noin 5,5 milj. eurolla. Muutoksesta noin 1,9 milj. kohdistuu Työllisyysrahaston rahoitettavaksi, noin 0,8 milj. valtion ja kuntien, mutta pääasiassa valtion rahoitettavaksi. Loppuosa jää rahoitettavaksi yhdistelmävakuutusta tarjoavien työttömyyskassojen jäsenmaksuilla. Valtion ja kuntien sekä Työllisyysrahaston rahoitusosuudet ovat arvion mukaan hieman tätä korkeampia, mikäli myös yhdistelmävakuutuksen mahdolliset dynaamiset vaikutukset työttömyysjaksojen kestoihin huomioidaan.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvun 4.2.1 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen taloudellisista vaikutuksista:

Pidämme esitettyjä taloudellisia vaikutusarvioita suuntaa-antavina, mutta niihin liittyy merkittävää epävarmuutta erityisesti vakuutuksen todellisen kysynnän osalta. Muotoilualalla toimivien tulot ovat usein epäsäännöllisiä, minkä vuoksi vakuutuksen hinnalla on ratkaiseva merkitys sen houkuttelevuuteen. On mahdollista, että yhdistelmävakuutukseen hakeutuvien määrä jää arvioitua pienemmäksi, mikäli kustannukset muodostuvat korkeiksi tai järjestelmä koetaan vaikeasti ennakoitavaksi.

Kiinnitämme huomiota siihen, että merkittävä osa kustannuksista jää työttömyyskassojen ja niiden jäsenten rahoitettavaksi. Tämä voi nostaa jäsenmaksuja ja heikentää vakuutuksen saavutettavuutta erityisesti luovilla aloilla, joilla maksukyky on usein rajallinen. Samalla on huomioitava, että ilman uudistusta osa monimuotoisesti työllistyvistä jäisi edelleen matalamman perusturvan varaan, mikä voi lisätä tarvetta muille julkisille tulonsiirroille.

Pidämme mahdollisena, että vaikutusarviot ovat osin optimistisia, mutta tästä huolimatta uudistus on perusteltu askel kohti oikeudenmukaisempaa järjestelmää, jossa turva voi perustua kaikkiin ansioihin. Korostamme kuitenkin tarvetta seurata uudistuksen toteutuneita taloudellisia vaikutuksia ja vakuutuksen käyttöastetta sekä tehdä tarvittavia korjauksia jatkossa.

Lisäksi on tärkeää huomioida työttömyyskassojen käytännön toteutusvalmiudet. Uusi vakuutusmuoto edellyttää hallinnollisia ja tietojärjestelmämuutoksia, joilla voi olla vaikutusta kustannuksiin ja sitä kautta vakuutuksen hintaan.

Yhteenvedon katsomme, että uudistuksen kustannukset ovat perusteltavissa sen tuomilla hyödyillä, mutta vakuutuksen hinnoittelu, ennakoitavuus ja käytännön toteutus ratkaisevat sen, kuinka laajasti muotoilualan toimijat siihen tosiasiallisesti osallistuvat.

Vaikutukset kuntiin Yhdistelmävakuutuksesta seuraava ansiopäivärahan korotus yhdistelmävakuutuksen ottaneilla henkilöillä rahoitetaan lähes täysin Työllisyysrahaston ja valtion rahoitusosuuksista sekä vakuutettujen jäsenmaksuin. Kuntien osuuden tästä staattisesta vaikutuksesta sekä myös mahdollisesta dynaamisesta vaikutuksesta, jossa huomioidaan yhdistelmävakuutuksen mahdollinen työttömyysjaksojen kesto pidentävä vaikutus, arvioidaan jäävän vähäiseksi.

Vaikutuksia kuntiin käsitellään muun muassa hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.3. Kommenttinne esityksen vaikutuksista kuntiin:

-

Kotitalousvaikutukset, muut ihmisvaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset Esitysluonnoksessa vaikutuksia kotitalouksien asemaan on arvioitu niin, että yhdistelmävakuutettu ei jäisi kokonaan työttömäksi vaan toinen työllistymisen laji (palkkatyö tai yritystoiminta) jatkuisi työttömyysaikana. Arvion mukaan työttömyysaikainen etuus muuttuisi yleistuesta ansiopäivärahaksi noin 1200 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla soviteltu työttömyysetuus nousisi keskimäärin 350 euroa kuukaudessa. Palkansaajan ansiopäivärahan on arvioitu muuttuvan yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 1400 hlöllä. Tähän ryhmään kuuluvilla hyöty olisi keskimäärin 344 euroa kuukaudessa. Yrittäjän ansiopäiväraha puolestaan muuttuisi yhdistelmävakuutuksen ansiopäivärahaksi noin 350 henkilöillä, ja hyöty olisi keskimäärin 215 euroa/kk, kun soviteltu yrittäjän ansiopäiväraha muuttuisi sovitelluksi yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaksi,

Esitysluonnokseen sisältyy arviointi muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Arvion mukaan yhdistelmävakuutuksen arvioidusta kustannusneutraalista noin 30 000 henkilön vakuutuspiiristä

noin 52 % on miehiä ja 48 % naisia, eli kohdistumiseltaan ehdotus on melko neutraali sukupuolten välillä. Tästä vakuutuspiiristä noin 10 000 henkilöllä on huollettavia alaikäisiä lapsia, jolloin aiempaa parempi työttömyysetuus voi vähentää pienituloisuutta lapsiperheissä. Ikäjakaumassa korostuvat kuitenkin vanhemmat ikäluokat.

Kotitalousvaikutuksia käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.1.1 ja muita ihmisvaikutuksia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia luvun 4.2.2 alaluvuissa.

Kommenttinne esityksen muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista:

-

Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaanAhvenanmaan itsehallinnosta säädetään perustuslaissa ja Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991). Itsehallintoa koskevan lainsäädännön tehtävänä on turvata ja taata maakunnan väestölle sen ruotsin kielen ja kulttuurin sekä paikallisten tapojen säilyttäminen ja sallia väestön niin itsenäisesti kuin mahdollista järjestää olonsa maakunnan valtio-oikeudellisen aseman rajoissa.

Itsehallintolain perusteella maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat työllisyyden edistämistä maakunnan alueella, ja Ahvenanmaalla asuvan työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saavan työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa mahdollisuuksiaan päästä tai palata työmarkkinoille turvataan maakuntalaissa Landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvaan työllisyyden edistämistä koskevaan lainsäädäntöön. Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu työttömyyden perusteella maksettavaa perusturvaetuutta koskeva lainsäädäntö. Maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluukin, miten esityksessä ehdotetut muutokset huomioidaan työttömyyden perusteella maksettavaa maakunnan lainsäädännön mukaista perusturvaa koskevassa lainsäädännössä.

Vaikutuksia Ahvenanmaan maakuntaan käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.3.

Kommenttinne vaikutuksista Ahvenanmaan maakuntaan:

-

Vaikutukset toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiinVaikutuksia toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin käsitellään hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.2.5.

Kommenttinne vaikutuksista toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin:

-

Vaikutukset muutoksenhakuasteiden toimintaanVaikutuksia muutoksenhakuasteiden toimintaan käsitellään hallituksen esityksen luvussa 4.2.6.

Kommenttinne vaikutuksista muutoksenhakuasteiden toimintaan:

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännöksetLait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2028 alusta. Työttömyyskassat voisivat ottaa jäsenekseen yhdistelmävakuutettuja vuoden 2028 alusta, jolloin yhdistelmävakuutetun ansiopäivärahaa voitaisiin myöntää ensimmäisen kerran vuonna 2029.

Kommenttinne voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä:

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muut kommentit esityksestä:

-

Adenius Iiris
Teollisuustaitteen Liitto Ornamo ry